

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yirmeyah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1835 oder 1836]

אי הימרי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9113

לֹא־יִדְעוּקָה וְעַל מִשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר
בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ כִּי־אָכְלוּ אֶת־
יַעֲקֹב וְאָכְלָהוּ וַיְכַלְהוּ וְאֶת־נְוֶהוּ
הַשְּׂמֹו:

י א (א) הַדְּבַר אֲשֶׁר־הָיָה אֵלֶי־
י ר מ י הוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר:
(ב) שְׁמַעוּ אֶת־דְּבַרֵי הַבְּרִית
הַזֹּאת וּדְבַרְתֶּם אֶל־אִישׁ יְהוּדָה
וְעַל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם: (ג) וְאָמַרְתֶּם
אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא
יִשְׁמַע אֶת־דְּבַרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת:
(ד) אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם
בְּיוֹם הוֹצִיאִי־אוֹתָם מֵאֶרֶץ־
מִצְרַיִם מִכּוֹר הַבְּרָזִל לֵאמֹר
שְׁמַעוּ בְּקוֹלִי וַעֲשׂוּתֶם אוֹתָם
כְּכֹל אֲשֶׁר־אָצִוָּה אֶתְכֶם וְהֵייתֶם
לִי לְרַעַם וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה לְכֶם

לאלהים

ר ש י

קער אויס, די ארדך ניכט קענען
נען וואללען, אויף נאציאנען,
דיא דיק ניכט אנרופען וואללען
לען, דיא יעקב פערשלאנגען,
איהן פערצעהרט, אויפגע-
רעבען אונד זיינע וואנהונג
צערשטארט האבען.

י א (א) דער בעפעהל פאס
עוויגען אן ירמיה ער-
גינג אויף פאלגענדע וויזע:
(ב) מערקע דיא ווארטע דיע-
זעס בינרניססעס, דאמיט דוא
זיא דען יהודים אונד בעוואה-
נערן ירושלים פארטראגען
קאנגעסט, (ג) אונד פליגע נאך
הינצו, ווא שפריכט דער עווי-
גע, דער גאטט ישראל'ס:
פליך טרעפעע יענען, דער
ניכט געהארקעט דען וואר-
טען דיעזעס בונדעס, (ד) וועל-
כען איך שאן אייערן פא-
טערן עמפפאהלען, אלס
איך זיא אויס דעם לאנדע
מצרים, אויס דיעזעס אייזענ-
אפען געפיהרט האבע, אינע
דעם איך שפראך: געהארקעט
מינער שטימע, בעפאלגעט
אללעס, וואס איך אייך בע-
פעהלען ווערדע, ווא ווערדעס
איהר סיר איין פאלק, אונד
איך אייך איין גאטט זיין,

דרכו ואם לא עלן פיד אין כח כיד אויב להזריב ביתך: (כה) אכלו. דיוויכנו"ש בלע"ו וכן
ואכלוהו:

ב א ר

י א (א) הדבר, יתכן שהנבואה הלו היתה לו בימי יאשיהו כאשר מלאו ספר תורת ה' וקראוהו
לפני העם כמו שנאמר ויקרא באזניהם את כל דברי הנביא וגו' ויזרות את הנביות (מלכים
ב' כ"ג ב' ג'). שמעו ודברתם, ידוע שאין הנביא שומר מין או גוף, ואולי לזה בן ה'
לירמיה ולנפניה כאשר כתב הר"ק, ולכפניה אמר ואמרת אליהם כה אמר ה' אלהי ישראל וגו'
בנ"המק כי לפניה נבא לדעת חכמינו ז"ל בנ"המק ולירמיה אמר קרא את כל הדברים האלה
בזכות כאשר נאמר במקרא ו' ויאמר ה' אלי קרא וגו' ואנכי תרגמתי לפי טעם ראשון.
(ד) מכור הברזל, שהיו הם במרוץ הברזל כמו שזכרין הכסף והזהב בכור (רל"ק).

(ה) דאמיט דער אייד אין ער= פיללונג געהע, דען איך איי= ערן פארפאהרען צוגעשוואָ= רען האַבע, איהנעו איין לאַנד צו געבען, וואָ מילך אונד האַ= ניג פלייסט, דעססען איהר יעטצט נאָך אייך ערפרייעט— דאָרויף ערוויעדערטע איך, אונד שפראַך: יאָזאָ זייא עס, אָ הערר! (ו) פֿערנער שפראַך דער עוויגע צו מיר: רופֿע לויט אללע דיעוע וואָרטע אין דען שטעדטען יהודה'ס אונד אויף דען שטראַכסען ירושלים'ס אויס: האַרעט דיא וואָרטע דיעועס בונדעס, אונד בעפֿאל= געט זיא. (ז) דען אויך אייע= רע פֿאַטער ליעס איך ערנסט= לייך מאַהנען פֿאָן דעם טאַגע אָן, דאָ איך זיא אויס דעם לאַנג= דע מצרים געפֿיהרט האַבע, ביז אויף דיא געגענווערטגע צייט, ליעס מיט יעדעס מאָר= גען זיא וואָרנען, אונד (ח) דען וואָרטען עראינגערן: גע= האַרעטעט מיינער שטיימע! (ט) אַבער זיא געהאַרעטען ניכט, ניינטען ניכט איהר אָהר, זאָנדערן יעדער וואַנג= דעלטע נאָך דעם דינקעל זיי= נעס הערצענס, זאָ ליעס איך

מ לַאֲלֹהִים: (ה) לְמַעַן הַקִּיִּם אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבוֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זֹבַת חֶלֶב וְדִבַּשׁ כִּיּוֹם הַזֶּה וְאָעַן וְאָמַר אָמֵן וַיְהוֹה: (ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קְרֵא אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבַחֲצוֹת יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר שְׁמָעוּ אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם: (ז) כִּי הָעַד הָעַד־רָתִי בְּאֲבוֹתֵיכֶם כִּיּוֹם הָעֲלוֹתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַשָּׁמַיִם וְהָעַד לֵאמֹר שְׁמָעוּ בְּקוֹלִי: (ח) וְלֹא שְׁמָעוּ וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּלְכּוּ אִישׁ בְּשָׂרֵירוֹת לִבָּם הָרַע וְאָבִיָא עֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת אֲשֶׁר־צִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת וְלֹא עָשׂוּ: (ט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי נִמְצָא־ קִשְׁרֵי בְּאִישׁ יְהוּדָה וּבִישְׁבֵי

ירושלם

אויך אָן איהנען ערפֿיללען אללע דראָהונגען דיעועס בונדעס, דען איך איהנען צו האַל= טען געבאָט, זיא אַבער ניכט געהאַלטען האַבען. (ט) איינסט שפראַך דער עוויגע צו מיר: איינע פֿערשוואָרונג פֿינדעט זיך אונטער דען בירגערן יהודה'ס אונד דען בעוואָה= גערן

ר ש י

יא (ה) אָמֵן ה'. זיכס ארור: (ז) העד העדותי. לשון התנאים: (ח) ואניא עליהם את כל דברי הנבית. האלות האמורות זכניות על הדברים אשר לויחי לעשות שלא עשו:

ב א ו ר

(ח) אָמֵן, ל' קריאה ותכלה כלומר כן יהי' ה' כאשר דנח (יד"ק). (י) העד העדותי, הכפל כל לשון הכתוב כידוע. השבש והעדל, ראה את אשר נחמתי נפ' ז' כ"ה. (ט) נמצא קשר, כתב רד"ק יראה

יְרוּשָׁלַם: (י) שְׁבוּ עַל-עוֹנֹת אֲבוֹתֵם
 הָרֵאשִׁימִים אֲשֶׁר מָאֲנוּ לְשִׁמוֹעַ
 אֶת-דְּבָרֵי וְהָמָה הִלְכוּ אַחֲרֵי
 אֱלֹהִים אַחֲרִים לְעַבְדָם הַפְּרוֹ
 בֵּית-יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֶת-
 בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת-אֲבוֹתֵם:
 (יא) לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הַנְּגִי
 מִבְּיַא אֵלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא-
 יוֹכְלוּ לְצַאת מִמֶּנָּה וְזַעְקוּ אֵלַי
 וְלֹא אֲשַׁמַּע אֲלֵיהֶם: (יב) וְהִלְכוּ
 עֲרֵי יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְזַעְקוּ
 אֶל-הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם מִקְטָרִים
 לָהֶם וְהוֹשַׁע לֹא-יִוָּשִׁיעוּ לָהֶם
 בַּעַת רַעְתָם: (יג) כִּי מִסְפַּר עָרֵיךָ
 הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה וּמִסְפַּר הַצֹּת
 יְרוּשָׁלַם שְׁמֵתָם מִזְבְּחוֹת לַבַּשֶּׁת

נערן ירושלים: (י) ויאזינד
 וויעדער צוריק געפאללען אין
 דיא עהעמאלגען לאסטער
 איהרער פאטער, דיא מיינען
 ווארטען קיין געהאר געבען
 וואללטען, אונד זינד זא וויא
 יענע, פֿרעמרען געטצען נאכ־
 געוואנדעלט, אום איהנען צו
 דיענען, זא האט אויך דאז
 הויז ישראל אינד דאז הויז
 יהודה דען בינד געבראכען,
 דען איך מיט איהרען פֿאר־
 פֿאהרען געשלאססען. (יא) דאז
 הער, שפריכט דער עוויגע,
 ברינגע איך איין אינגליק אי־
 בער זיא פֿאן דעם זיא זיך ניכט
 זא לייכט זאללען בעפרייען
 קאנגען: דאן ווערדען זיא צו
 מיר שרייען, אבער איך ווער־
 דע זיא ניכט הארען. (יב) מאז
 גען זיא דאן הינגעהען, דיא
 שטערטע יהודה'ס אונד דיא
 בעוואהנער ירושלים'ס, אונד
 שרייען צו דיעזען געטטערן,
 דענען זיא רייכערן, זיא ווער־
 דען איהנען דאך ניכט העלפען
 צור צייט איהרער נאטמה

מובחוח

(יג) דען זא פֿיעל שטערטע זא פֿיעל געטטער האסט דוא אויך יהודה, אונד זא פֿיעל שטראם־
 סען ירושלים צעהלט, זא פֿיעל אלטארע האבט איהר דעם שענדליכען געטצענבילדע ער־
 ריב

ר ש י

(יב) ערי יהודה. מערי יהודה:

ב א ו ר

יראה מן הדומה כי כנראה זאת נאמרה בימי יהויקים וזהו שאמר נמלא קצר כלומר מרדו כי
 אחר שזנו בימי יאשיהו, ופליאה דעת ממני הלא גם בימי יאשיהו נמלאו כמות כמות ולא שנו
 כלם בלב שלם רק למראה כנשמע מפסוק אך לא שז ה' מחרון אפו (מלכים ב' כ"ג כ"ו), וכן
 כתב הרלב"ג שמה, וידמה כי בשנה הזאת לכד היה לב כל ישראל לש"י, אך אחר זה חטאו בסתר
 גם בימי יאשיהו, ולזה אמר כי אם זי"ח שנה למלך יאשיהו נעשה הפסח עיי"ש. וכן משמע מקרא
 ובשנת שמונה עשרה למלכו לטהר את הארץ (ד"ה ב' ל"ד ח'), שלא גמר לכלות לטהר עד שנת
 י"ח ובשנה למלכו החל לטהר, וכן מלשון ויעבד את כל הנמלא בישראל לעבד את ה' (שם פסוק
 ל"ג), משמע כי ביד חזקה ועל כרחם העבירם לעבודת ה', ולכן נראה לי כי הכנראה הזאת נאמר
 בימי יאשיהו ככל הכנראה עד ס' י"ז, ובאשר היכתיב. ולשון קצר ונפל על החקארה בסתר לשון
 לעונותיהם הראשונים. (י) והכה הלכו, הכונה באשר המה הלכו אחרי אלהים אחרים, כן

הרגוב אשכנזי

ריכטעט, אלטארע, צו ריי
לערן פיר דען בעל. (יד) דוא
אבער בעטע ניכט פיר דיעועס
פאלק, קאמטע מיר מיט קיי
נעם פלעהען, מיט קיינער פיר
שפראכע פיר דאסועלבע, דען
איך נעהמע עם ניכט אן, ווען
זיא פאן דער נאטה גערונגען
צו מיר רופען לאססען.
(טו) וואס האט מין ליעבלינג אן
טיינעם הויזע נון? איינען אויפ
ענטהאלט נור דער שענדלי
לען לאסטער — פירוואהר!
דיא גאנצע מענגע אונד אלל

ירמיה יא

מִזְבְּחוֹת לְקָטֹר לְבַעַל: (יד) וְאֵהָה
אֲר־תְּתַפְּלֶה בְּעַד-הָעַם הַזֶּה
וְאֶל-תְּשֵׂא בְּעַדָם רְנָה וּתְפִלָּה
כִּי וְאִינְנִי שָׁמַע בְּעַת קְרָאָם אֵלַי
בְּעַד רַעְתָּם: (טו) מַה לִּידִידֵי
בְּבֵיתִי עֲשׂוֹתָהּ הַמְזַמְּתָה הַרְבִּים
וּבִשְׂר־קֹדֶשׁ יַעֲבְרוּ מֵעַד-יָדַי כִּי
רַעְתָּכִי אִזּוּ הֵעֲלִוּ: (טז) וַיִּתְּרַעַנְן

יפה

דאן הויליגע פלויש מוס פארט פאן דיר, נור אונגליק קאן דאן דיינע פריידע ויין. (טז) איינען גרי.

ר ש י

(יד) רנה ותפלה. נבעי ובללו: (טו) מה לידידי בנתי. מה לעם סגולתי לנא עוד בנתי. עשותה המזימה. לעשות היא מומת עלת חטאים שלה: הרבים. שנהס: ובשר קודש יעברו מעליך. אף המילה בטלו מנשרם שעל ידה היו מקודשים לי: כי רעמתי אז תעלוי. כשאים עוברים עבירה אחס שמחים:

לקול

ב א ו ר

הפרו עתה בית ישראל ובית יהודה את הנרות. (יד) בעת קראם אלי, כלומר אם רק בעת רעתם יבקשו ממך לקרא אלי ולעת אחר כל ידעוני לא אשמע לך, ובפעל קראם טיבן פעל העזר נחססען בידוע. (טו) מה לידידי, מקרא זה הוא סמוס מאד ובנרעמלו כל המשרשים לכאר ואין א' אשר ילא מידי הדחק בפי המלות פה, ובהמשכס לפי חוק הלשון, ולכן יעמתי גם אני ומלאתי לדעתי פי יוחר קרוב ונאה להמשך המאמר, והוא, כי כל המעיין בספר זה יראה כי ירמיה זכר לרוב בתפלתו וברנתו אל ה' את כבוד המקדש אשר למענו יסלח ה' לעמו, בנרתה מפסוק ל"א בפ' ע"ו אל תנאך למען שמך על חונל בסא כבודך, ועל התפלה ביולא נזה השיב לו ה' פה ואתה אל תתפלל וגו', ואם מאמר לי לעשות למען ביתי מה לידידי בנתי פי' מה ימלא ידידי עתה בנתי אשר מערת פריכים נעשה בעיני רואיו ומנוס לנל מומה, ומלת עשותה לדעתי פה מענין קנין ואסיפה, כמו ואנה עשית (רות כ' י"ט), אשר עשו בחרן (בראשית י"ב ה'), והנניא מננה את הבית בשם נקבה כדרבו במקומות רבים ומדבר עליו באלו הוא אסף את המומה הנעשה בו וחספה עליה כאשר אמר למעלה המערת פריכים היה הבית הזה, ומידי זכרו את המומה הנעשה בתוכו, יפנה האל דבורו אליו ואומר גם הרבים אשר ינאו הנה להשתחות לפני וגם נצר קדש אשר הביאו כלס יעברו וילכו ממך, כי אני אסירם ממך ואת השני כ"ב עזובה וגלמודה עד אשר תנקסי בעלמך רעתך ותעלוי כי ע"י רעתך יברתו הרשעים האלה מקרבך ולא תראה עוד פניהם, ועתה נבאר הדברים לאחדים. המוסחה, כמו עזרתה ישועתה והכפל בא לחזק (רד"ק) ובה"א הידיעה כלומר המומה הידוע לך, ואולי היא ה"א האלה ונקודתה פתח כדרך כל ה"א האלה קודם התיבה הנק"ת בשו"א, כמו הדרכי לא יתכן (יחזקאל י"ח כ"ה), ואז תהי' הכונה מה ימלא אהובי בנתי המומתה הנעשה ה ותרוממו: וחס החט מיין יעבוינג מן היינעק הויזע? עטוזח דוח טחנדטהמטען דוח דח פער? היכט וועררען? והנומר יבחר. הרבים, האנשים הרבים אשר ינאו אליך. יעברו, יסקו ממך. כי, בא לחזק, הדבור. רעמתי, כמו ברעמתי וכאשר פירשתי. (טו) וית רענן, כן הוסיף האל לדבר

יִפְהַ פְּרִי-תֹאֵר קָרָא יְהוָה שְׁמֶךָ
 קָקוֹר וְהַמּוֹלָה גְדֹלָה הַצִּית אֱשֶׁ
 עָלֶיהָ וְרָעוּ דְלִיּוֹתָיו: (יז) וַיְהוֶה
 צְבֹאוֹת הַנוֹטֵעַ אוֹתָךְ דְּבַר עֲלִיךְ
 רָעָה בְּגִלְל רָעַת בֵּית-יִשְׂרָאֵל
 וּבֵית יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לָהֶם
 דְּהִכְעִיסֵנִי לְקַטֵּר לְבַעַר:
 (יח) וַיְהוֶה הוֹדִיעֵנִי וְאֲדַעְהָ אֲז
 הִרְאִיתַנִּי מֵעַלְלֵיהֶם: (יט) וְאֲנִי
 בְּכַבֵּשׁ אֱלֹוף יוֹבֵל לְטַבּוֹת וְלֹא-
 יָדַעְתִּי כִי-עָלִי וְהִשְׁבּוּ מִחֻשְׁבוֹת
 נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלַחְמוֹ וּנְכַרְתָּנִי

גרינענדען אהלבוים, שאן און
 לעבליצען פריכטען, נאנטע
 זאנסט דער עוויגעדיק; אלליק
 אים געטאזעדעס שרעקליכען
 אונגעוויטטערס טריפֿט איהן
 דער בליסץ, אונד עס ברע-
 לען זיינע צווייגע. (יז) אונד
 דער הערר דער הערשאַא-
 רען, דער דיק געפֿלאַנצט,
 האַט דיעס אונגליק איבער דיק
 בעשלאָסען ווענען דעס אונ-
 היילס דעס הויזעס ישראל'ס
 אונד יהודה'ס, דאָ וואַ מיר
 צום פֿערדרוסע געשטיממעט
 האַבען, אינדעס זיאַ דעם בעל
 רייכערטען. — (יח) דער עווי-
 גע האַט עס מיר ענטדעקט,
 דאָהער ווייס איך עס, יעטצט
 האַסט דואַ מיר ערשט ליכט
 איבער איהרע האַנדלונגען גע-
 זעבען; (יט) אונד איך אַהנעטע זאָ וועניג אַלס איין לעבלינגסלאַם, דאָ צור שלאָכט.
 באַנק געפֿיהרט ווירד, דאָס וואַ זאָלבע אַנשלאַגע ווירער מיך הענען: לאַססעט אונד דען
 ביים זאַמסט דער פֿרוכט פֿערדערבען, אונד איהן גענצליך פֿערטילגען אויס דעם לאַנדע
 ר ש י

מאדך

דגש א"ט

בעבען; (יט) אונד איך אַהנעטע זאָ וועניג אַלס איין לעבלינגסלאַם, דאָ צור שלאָכט.
 באַנק געפֿיהרט ווירד, דאָס וואַ זאָלבע אַנשלאַגע ווירער מיך הענען: לאַססעט אונד דען
 ביים זאַמסט דער פֿרוכט פֿערדערבען, אונד איהן גענצליך פֿערטילגען אויס דעם לאַנדע

ר ש י

(טז) לקיל המולה. ל' שאן עם רב שינא עליהם: ורעו דליותיו. ורללו אז ענפיו: (יח) וה'
 הודיעני. כך אמר הנביא הקב"ה הודיעני את פורענותם: (יט) ואני בכנש אלוף. אשר יובל
 לטבח. יובל יובל לפי שאני מודיע הרעה הם אומרים להרגני בכנש אלוף דונ' ויהודה בן קדיש
 סתוריהו בכנש ופר אשר יובל לטבח ואלוף כמו שגר אלפיך (דברים כ"ח) ואף על פי שלא נזכר
 ואלוף יש לנו כיוצא בו שמש ירח עמד וזילה (חנפיק"ג) כסוס עגור בן אלפסוף (ישעיה ל"ח).
 ומאס סתר בכנש אלוף כנש גדול (עיין בתהלי' ל"ח בפרש"י) ויונחן מסייעו שתינוג' כאמר בחיר:
 נשחיתה עץ בלחמו. נרמי סמא דמיתא במיכליה:

ב א ר

לדבר אל הבית. המולה, ענינו חוקת הקול והנביא ידמה את הרעש בעת הזאת לנרק ורעם
 המשמיע קול שאון ומשלת חליו ויפולן את כל הקרוב אליו וכן תרגמתי. ורעו, משרש רעע
 וענינו ענין שבירה ומשחק ג"כ לענין תרועה, ומורה על השבירה בקול כמלת ברעכען בלשון
 אשכנז שענינו שבירה ונכלל בו ענין השמעת קול כידוע למנין הלשון, וכן הוא בלשון רוסי
 frangere ברעכען, fragor רמז קרעכען. (יז) וה' צבאוֹת, דבר עליך רעה זאת בגלל
 רעת בני ישראל, ועל הרעה הזאת אשר למעלה כי רעמתי או תעלו. (יח) וה' הודיעני,
 ראה מ"ש בחמלת פרשה י"ב ותבין שאך מאמר זה, והכונה פה לאחד מבני אדם לא הזמנתי
 כזה, אבל עמה הודיעני ה' ואדעה כי לא אש אל ויבנ. או הראחני, עתה הראיתני מעלליהם
 הרעים, כמו אז אמרתי הנה באתי (תהלים מ' ח'). (יט) ואני כבבש אלוף, ככנש הגדל
 בבית והורגל בו כח' מבני בית כנאמר (בשואל ב' י"ב ג') ולרש אין כל כי אס כנשה וגו'
 ותגדל עמו ורעם בניו יזריו מסתו תאכל ונחיקו תשכנ וגו', וכנש כזה אינו עומד לשחטה, וע"ז
 אמר הנביא כאשר הוא דבר זכ ורחוק להאמין כי הנעלים יבילו הכנש הלו לטבח, בן לאחמתי
 אני על הרעה אשר בלנס. אלוף, מענין סנה וידידות כמו אלוסי ומיודעי (תהלים נ"ה י"ד)

דער לעבענדיגעו. דאס זיין
 נאמע נייע מעהר ערוועהנט
 ווערדע. (כ) אלליין דער הערר
 דער העערשאַרען איזט איין
 גערעכטער ריכטער, ער פרי-
 פּעט הערץ אינד נייערען-גע-
 וויס! איך ווערדע עם זעהען,
 וויא דוא ראַכע אן איהנען
 ניממסט, דען דיר האַבע איך
 מיינע זאַכע אנהיים גע-
 שטעללט. (כא) זאָ שפּריכט
 דער הערר דער העערשאַר-
 רען: דיא מעננער פּאָן ענחות,
 דיא דיר נאָך דעם לעבען
 טראַכטען, אינד זאָגען: פּראָ-
 פּעציהע ניכט אים נאָמען דעם
 העררן, ווען דוא ניכט דורך
 אונזערע הינדע אומקאָשמען
 וויללסט! (כב) דיעזע, שפּריכט
 דער הערר דער העערשאַר-
 רען, ווערדע איך שטרענגע
 שטראַפּען, איהרע שטרייטער
 זאָללען דורך דאָן שוועררט,
 איהרע זאָהנע אונד טעכטער
 דורך הונגער אומקאָשמען,

מֵאֶרֶץ חַיִּים וְשִׁמוֹ לֹא יִזְכָּר עוֹד:
 (כ) וַיְהוֹה צְבָאוֹת שֹׁפֵט צְדָק בְּתֵן
 כְּדִיּוֹת וְלֵב אֲרָאָה נִקְמַתָּה מֵהֶם
 כִּי אֵלֶיךָ גִּלְיָתִי אֶת-רִיבִי: (כא) לָכֵן
 כֹּה-אָמַר יְהוָה עַל-אֲנָשֵׁי עֲנֹתוֹת
 הַמְּבַקְשִׁים אֶת-נַפְשָׁהּ לֵאמֹר
 לֹא תִגְבֵּא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא תִמּוֹת
 בְּיַדְנֹו: (כב) לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה
 צְבָאוֹת הַיְגִי פִקֹּד עֲלֵיהֶם
 הַבְּחֹרִים יְמוֹתוֹ בַּחֲרֹב בְּנֵיהֶם
 וּבְנֹתֵיהֶם יִמְתּוּ בַרְעֵב: (כג) וְשֹׂאֲרֵיהֶם
 לֹא תִהְיֶה לָהֶם כִּי-אָבִיא רָעָה
 אֶל-אֲנָשֵׁי עֲנֹתוֹת שְׁנַת פִּקֹּדָתָם:
 יב (ד) צִדִּיק אֲתָהּ יְהוָה כִּי אֲרִיב
 אֵלֶיךָ אֲךָ מִשְׁפָּטִים אֲדַבֵּר

(כג) אונד ניכטס זאָלל מעהר פּאָן איהנען צוריק בלייבען. איין זאָלכעס אונגליק ברענגען
 איך איבער דיא מעננער פּאָן ענחות, איינע זאָלכע צייט דער אַהנדונג.

יב (ד) צו גערעכט ביזט דוא אַ עוויגער! אַלס דאָס איך עם וואָגען זאָללטע מיט
 דיר צו האַרערן; דאָך איינע רעכטספּראָגע ערלויבע טיר דיר פּאַרצוטראַן.

ר ש י

(כ) אַרְאָה נִקְמַתָּה מֵהֶם. אַתְּ אֲנֹשֵׁי עֲנֹתוֹת הֵימָּה מִקְלָל: (כג) אַל אֲנֹשֵׁי עֲנֹתוֹת. כְּמוֹ עַל-אֲנָשֵׁי עֲנֹתוֹת:
 יב (א) כִּדִּיק אַתָּה ה' כִּי אֲרִיב אֵלֶיךָ. כַּשְׂתֹּכַח עִמָּךְ יִדְעֵתִי כִּי תִלְדָּק בְּדַבְרֶיךָ אֲךָ חֶסֶף אֲנִי
 לְדַבֵּר מִשְׁפָּטִי אֲחֹתְךָ לְהוֹדִיעַנִי דְרָכְךָ: מְדוּעַ דְרָךְ רַשְׁעִים לֹלְאָה. שְׁנַת גְּדוּלָה לְנִבְוֹלָה

ב א ו ר

אַל חֲבַטְמוּ בְּחִלּוֹף (מינה ז' ה'). (כ) אַרְאָה נִקְמַתָּה, כְּמוֹ אֲנִי נָךְ כִּי אַתָּה תִלְחַס
 מִלְחַמְתִּי כִּי לִפְנֵיךְ שְׂמֵתִי דַבְרִי. (כג) וְשֹׂאֲרֵיהֶם לֹא תִהְיֶה, אֲעֲנֹשׂם מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה הַמָּה
 יִנְקֹשׁוּ לְהַשְׂחִית עֵץ בְּלַחְמוֹ וּלְכַן לֹא תִהְיֶה לָהֶם שְׂחִירִית, וְמֵה שְׂתִמְלֹךְ נִעְזֹרֵךְ ב' אֲנֹשֵׁי עֲנֹתוֹת
 מֵאֵה עֲשָׂרִים וְשִׁמְנֵה בְּתוֹךְ הַעוֹלָם מִשְׁנֵי הַגּוֹלָה, כִּכֵּר אֲמָרוּ עֲלֵינוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (בַּפְּסִיקְתָּה) שְׁעֵז
 חֲשׂוֹנָה וְנִתְנַטְלָה הַגּוֹזֵרָה מֵהֶם. גַּם הַרְאֵנוּ עַל הַנִּיחַ שְׂמָה דַבְרֵיהֶם ע"ש. וּלְפִי פִּשְׁטוֹ י"ל כִּי
 כִּקְלָלָה נִשְׁאַרְתָּה רַק עַל אֲנָשֵׁי עֲנֹתוֹת הַמְּנַקְשִׁים אֶת נַפְשֵׁי יִרְמְיָה כְּמוֹכָה בַּפְּסוּק ב"א, וְהַאֲתָרִים
 הַטּוֹבִים מֵהֶם גָּלוּ וְעָלוּ עִם עֹזֵק לִירוּשָׁלַיִם.

יב (א) צִדִּיק אַחַח, עֲתָה בַּח הַנְּבִיא לְהוֹדִיעַ לָנוּ הַעֲנִין אֲךָ נִגְלוּ לָנוּ מִפִּי ה' מַעֲלָלֵי בְנֵי עִיּוֹן
 וְאַתְּ אֲשֶׁר פָּשְׁנוּ עֲלֵינוּ, לֵאמֹר כִּי דַבֵּר מִשְׁפָּטִים אַתָּה ה' מְדוּעַ דְרָךְ רַשְׁעִים לֹלְאָה, כְּלוּמִי